

Golfbaan Moerdijk

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

20 augustus 2008 / rapportnummer 2126-32

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

Initiatiefnemer Intergolf Moerdijk BV heeft het voornemen om ten zuiden van het industrieterrein Moerdijk en de A17/A59 een golfbaan van 18 holes en een 9 holes oefenaccommodatie van in totaal 73 hectare te realiseren.

Voor de realisatie van de golfbaan is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Ten behoeve van de besluitvorming hierover wordt een milieueffectrapport (MER)¹ opgesteld.

De gemeenteraad van de gemeente Moerdijk is het bevoegd gezag voor de wijziging van het bestemmingsplan.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- een beschrijving en onderbouwing van de onderzochte alternatieven en varianten;
- de mogelijke effecten van de aanleg en het gebruik van de golfbaan, met name de extra ophoging, op de aangebrachte en nog aan te brengen milieutechnische voorzieningen en bijbehorende contact- en verspreidingsrisico's;
- de grondbalans en effecten van maatregelen zoals ophogingen, afgravingen, afwerking van taluds en hellingen op bodem en water en de mogelijkheden en beperkingen om op de afdeklaag (diepwortelende) opgaande beplanting aan te brengen;
- een beschrijving van de (positieve en negatieve) effecten van onderzochte alternatieven op:
  - natuurontwikkeling, soortbescherming, nieuw landschap en recreatief medegebruik, waarbij voor al deze aspecten een goede aansluiting op de omgeving gevonden wordt;
  - de bodemkwaliteit (bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen) en de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit in relatie tot de voormalige vuilstort;
- een goede en publieksvriendelijke samenvatting voorzien van overzichtelijk kaartmateriaal.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie. Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in de startnotitie voldoende aan de orde komen.

---

¹ Voor technische informatie over de m.e.r.-procedure en de rol van de Commissie wordt verwezen naar bijlage 1.

2. ACHTERGROND, DOEL, BELEID EN BESLUITEN

2.1 Achtergrond en doel

Het voornemen is een golfaccommodatie bestaande uit 27 holes op een oppervlakte van 72 hectare met een Driving Range en parkeerplaats met capaciteit voor 150 auto's te realiseren. De golfbaan zal deels aangelegd worden op de voormalige vuilstorten van de gemeente Zevenbergen en Essent en landschappelijk ingepast worden volgens de uitgangspunten die Adviesbureau RBOI voor de gemeente Moerdijk heeft opgesteld.

Geef in het MER een overzicht van de huidige en toekomstige geplande golfaccommodaties in de regio, ter versterking van de onderbouwing van de behoefte aan de activiteit.

2.2 Beleidskader en besluiten

Hoofdstuk 4 van de startnotitie geeft een globaal overzicht van het relevante beleidskader voor de verschillende milieuaspecten. Werk deze in het MER verder uit en geef daarbij aan welke randvoorwaarden en eisen dit beleid aan het project stelt.

Besteed aanvullend aan wat in de startnotitie staat aandacht aan:

- de Flora- en Faunawet;
- de instandhouding van de (P)EHS conform de EHS-spelregels;
- de provinciale nota "Hergebruik van stortplaatsen" en de PMV-Hergebruik.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Algemeen

De startnotitie geeft een helder beeld van de voorgenomen activiteit. Maak in het MER het proces inzichtelijk hoe tot de voorgenomen inrichting van de golfbaan gekomen is. Motiveer de keuzes die daarbij gemaakt zijn. Beschrijf daarbij waarom voor de onderhavige planbegrenzing is gekozen. Geef inzicht in het ontwerpproces tot nu toe.

Geef in het MER ook aan welke locatiealternatieven zijn overwogen en onderbouw de selectie van de locatie.

3.2 Alternatieven

In de startnotitie staat niet aangegeven welke alternatieven en varianten in het MER uitgewerkt zullen worden. Besteed bij de ontwikkeling van de alternatieven, inclusief het meest milieuvriendelijke alternatief (mma), aandacht aan:

1. de nazorg van de beide stortplaatsen;
2. de landschappelijke inpassing, rekening houdend met de uitgangspunten van de gemeente;
3. het recreatieve medegebruik en de ontsluiting van het plangebied voor autoverkeer, fietsers en wandelaars;

4. de potenties voor natuurontwikkeling (op de 'rough', aan de oever van de Roode Vaart en de bermen van de Dikkedijk) en de aansluiting daarvan op de omgeving;
5. mogelijkheden om de waarde van de Groene Hoofdstructuur van Brabant te verhogen door de ecologische relatie met het begeleidende bosgebied 'Moerdijk' (SBB) te versterken.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten of die in een vergaand stadium van de besluitvorming zitten.

4. MILIEUGEVOLGEN

4.1 Algemeen

Beschrijf in het MER zowel de positieve effecten (kansen) als de negatieve effecten. Beschrijf de effecten zoveel mogelijk kwantitatief, aangevuld met kaartbeelden.

In de startnotitie is aangegeven dat effecten voor ieder milieuaspect worden beschreven en beoordeeld aan de hand van concrete (en zo veel mogelijk kwantitatieve) criteria. Geef in het MER aan welke toetsingscriteria gehanteerd worden om de effecten van het voornemen te beoordelen en hoe deze criteria zijn geselecteerd.

De bestaande milieutoestand, autonome milieuontwikkeling en de milieueffecten van de alternatieven moeten gelijkwaardig worden beschreven. Geef per milieuaspect aan of er mitigerende maatregelen mogelijk zijn, die de verwachte negatieve effecten op dat aspect kunnen wegnemen of verzachten. Werk deze mitigerende maatregelen vervolgens, indien mogelijk kwantitatief, uit ten behoeve van het mma en andere alternatieven, en geef hierbij aan of deze maatregelen ook onderdeel uitmaken van het voorkeursalternatief.

4.2 Bodem en water

Geef in het MER informatie over het grondverzet en de grondbalans tijdens de aanlegfase met kwantitatieve gegevens over afgravingen, ophogingen, en aan- en afvoer van grond.

Beschrijf in het MER de maatregelen tijdens de aanleg en het gebruik van de golfbaan die gevolgen zullen hebben op de bestaande milieutechnische voorzieningen van de vuilstortplaatsen.² Geef aan of deze maatregelen zullen leiden tot extra risico's (contact- en verspreidingsrisico's). Denk hierbij aan op-

---

² Zie conceptrapporten "Hergebruik stortplaats Zevenbergen" en "Hergebruikplan voormalige stortplaats Dikkedijk" (ARCADIS, november 2006).

hogingen, afgravingen, afwerking van taluds en hellingen en de mogelijkheden en beperkingen om op de afdeklaag (diepwortelende) opgaande beplanting aan te brengen.

Specifiek dient te worden ingegaan op de extra ophoging die noodzakelijk is om de huidige hoogteverschillen te overbruggen. Vooral de gevolgen hiervan op de reeds aangebrachte en nog aan te brengen milieutechnische voorzieningen³ moeten in het MER worden beschreven. Besteed hierbij aandacht aan de verwachte levensduur van deze voorzieningen en de ligging van de stortzool⁴ van het afval ten opzichte van de gemiddeld hoogste grondwaterstand. Ook dient te worden aangegeven in hoeverre de aanleg van de golfbaan te treffen nazorgmaatregelen zoals de bereikbaarheid van en toegang tot monitoringsputten in de toekomst kan belemmeren.

Beschrijf de gevolgen op het bemestingsniveau en waterkwaliteit na realisatie van de golfbaan, in vergelijking met van het huidige grondgebruik (landbouw).

In het “Hergebruikplan voormalige stortplaats Dikkedijk”⁵ is een ernstige grondwaterverontreiniging beschreven, die zich beperkt tot binnen de contouren van de voormalige stortplaats. Geef in het MER aan of deze verontreiniging gesaneerd dient te worden en zo ja, op welke termijn dit dient te geschieden. Geef in het MER aan hoe er bij de in te richten waterpartijen in het plangebied rekening is gehouden met de kwelsloot rondom stortplaats Dikkedijk en de grondwaterstroming. Beschrijf de gevolgen hiervan op de waterhuishouding en waterkwaliteit van de in te richten waterpartijen en de verspreidingsrisico’s van verontreinigingen vanuit de stortplaats. Geef in het MER aan of er maatregelen worden genomen om deze verspreidingsrisico’s te beperken.

Indien gebruik gemaakt wordt van berekening van de golfbaan dient inzicht gegeven te worden in de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van het watergebruik.

4.3 Natuur

Beschrijf de gevolgen van de verschillende alternatieven voor de aanwezige natuurwaarden in het plangebied. Betrek hierin de effecten van zowel aanleg als gebruik van de uiteindelijke golfbaan, dit laatste inclusief verkeersbewegingen, verlichting en onderhoudswerkzaamheden. Geef in het MER ook een beschrijving van de effecten op beschermde soorten buiten de golfbaan. Beschrijf daarnaast ook de mogelijke natuurwinst bij de verschillende alternatieven. Geef daarbij:

- de verandering in oppervlakte en kwaliteit van de aanwezige te beschermen natuurdoeltypen evenals voor de in de alternatieven nagestreefde natuurdoeltypen/ecotopen;
- de verwachte veranderingen in de omvang en levensvatbaarheid van de aanwezige populaties van de te beschermen soorten evenals voor de in de alternatieven nagestreefde soorten.

Beschrijf het benodigde beheer voor het in stand houden van de gewenste natuurdoeltypen / ecotopen.

---

³ Deklaag, drainagelaag, controledrains, onder- en tussenafdichtingsconstructie, percolaat- en randdrainage, hemelwateropvang, stortgasontrekking, waarnemingsputten, monitoringsbuizen etc.

⁴ Onderzijde gestort afval.

⁵ Concept rapport: “Hergebruikplan voormalige stortplaats Dikkedijk” (ARCADIS, november 2006).

Groene Hoofdstructuur (GHS) en Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het plangebied maakt gedeeltelijk onderdeel uit van de provinciale Groene Hoofdstructuur; de bosgebieden daarbinnen maken onderdeel uit van de nationale Ecologische Hoofdstructuur. Presenteer in het MER een duidelijke beschrijving en illustratie van de begrenzing van de GHS en EHS binnen het plangebied, gebruikmakend van duidelijk kaartmateriaal.

Geef in het MER ook aan of het voornemen de kwaliteit van de GHS (en EHS) zal verbeteren of verminderen.⁶ Beschrijf ook hoe de toekomstige natuurwaarden zullen aansluiten op die van de omgeving.

Soortenbescherming

De natuurinventarisatie in de startnotitie geeft een goed overzicht van de huidige natuurwaarden in het plangebied. Voor een aantal beschermde soorten (zoals groene specht) zijn de precieze standplaats of nestel- / foerageer- / rustlocaties essentieel voor effectbepaling en optimalisatie. Geef in het MER duidelijk op kaart aan waar de beschermde soorten zijn waargenomen en welke functie deze locatie voor de soort heeft.

Geef aan of voor het voornemen een ontheffing van de minister van LNV vereist is op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet. Indien dat vereist is, motiveer dan in het MER op grond waarvan verondersteld wordt dat ontheffing verleend zal worden en voor welke soorten dat geldt. De Commissie adviseert in een bijlage bij het MER vast de informatie die benodigd is voor deze ontheffing te presenteren.

Beschrijf in het MER de verwachte veranderingen in de populaties van de in het studiegebied beschermde en/of rode lijstsoorten ten gevolge van de voorgenomen activiteit en alternatieven. Indien er sprake is van (gedeeltelijke) verlichting van de driving range, ga dan in op de daardoor veroorzaakte hinder op voorkomende vleermuizen- en vogelsoorten.

Ga speciaal in op de soorten in bijlage IV van de Habitatrictlijn en in bijlage 1 van het Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen (AMvB artikel 75 Ffw).

4.4 Woon- en leefmilieu

Beschrijf de huidige verkeersintensiteiten op de aan- en afvoerwegen. Bereken het aantal verkeersbewegingen als gevolg van de aanleg (inclusief zwaar transport) en bij het gebruik (in normale situatie en bij pieksituaties). Beschrijf de effecten op geluidhinder, luchtkwaliteit en verkeersveiligheid als gevolg van de toename van het verkeer op de toe- en afleidende wegen van het golfbaancomplex ten opzichte van de huidige situatie. Beschrijf de effecten op geluidhinder en luchtkwaliteit zo veel mogelijk kwantitatief en geef in het MER aan of aan de wettelijke voorkeurswaarden c.q. grenswaarden kan worden voldaan.⁷ Geef aan of en in welke mate er hinder voor aanwonenden gaat optreden.

---

⁶ Zie ook inspraakreactie 1, bijlage 2.

⁷ Volg hierbij de luchtkwaliteitseisen uit de Wet milieubeheer (Wm). Geluid is relevant bij een verkeerstoename van 30% en een afname van 20% ten opzichte van de referentiesituatie. Dit komt overeen met 1dB(A).

Beschrijf in het MER naast de risicocontouren van het industrieterrein Moerdijk en het vervoer van gevaarlijk stoffen over de rijksweg A17 ook welke maatregelen genomen worden om onveilige situaties door rondvliegende golfballen te voorkomen.

4.5 Landschap en cultuurhistorie

In de startnotitie is aangegeven dat in het MER beschreven wordt hoe de landschappelijke samenhang in het plangebied zal worden vergroot. Maak zichtbaar hoe de landschappelijke uitgangspunten in het plan zijn verwerkt. Maak hierbij zoveel mogelijk gebruik van kaartbeelden en visualisaties.

In de startnotitie wordt vermeld dat ‘de bovengrond geen archeologische waarden ouder dan 600 jaar’ herbergt en impliciet wordt hieruit aangenomen dat er dus geen belangrijke aanwezig waarden zijn. Ondanks de mogelijkheid dat de aanleg van de vuilstorten veel bestaande informatie heeft verstoord kan er waardevolle archeologische informatie aanwezig zijn. Het ontbreken van archeologische waarden dient in het MER verder te worden onderbouwd.

5. **OVERIGE ASPECTEN**

Voor de onderdelen ‘vergelijking van alternatieven’, ‘leemten in milieu-informatie’ en ‘samenvatting van het MER’ heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Intergolf Moerdijk

Bevoegd gezag: college van burgemeester en wethouders van de gemeente Moerdijk

Besluit: wijziging bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C10.2

Activiteit: de aanleg van een 18 holes golfbaan, een korte 9 holes golfbaan, een driving range, clubhuis, parkeerterrein en overige aan de golfbaan gerelateerde voorzieningen.

Betrokken documenten:

De Commissie heeft het volgende document betrokken bij haar advisering:

- Startnotitie MER Golfbaan Moerdijk.
- Concept rapport: "Hergebruik stortplaats Zevenbergen" (ARCADIS, november 2006).
- Concept rapport: "Hergebruikplan voormalige stortplaats Dikkedijk" (ARCADIS, november 2006).

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumstandigheden of te onderzoeken alternatieven (zie bijlage 2).

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Moerdijkse Bode: 17 juni 2008

aanvraag richtlijnenadvies: 12 juni 2008

ter inzage legging startnotitie: 19 juni 2008 tot en met 31 juli 2008

richtlijnenadvies uitgebracht: 20 augustus 2008

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. B. Barten (werkgroepsecretaris)

dr.ir. G. Blom (voorzitter)

ir. L. Besselink

dr. J.M. Drees

ir. K.A.A. van der Spek

BIJLAGE 2: Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch
2. R. Luhrman, Klundert
3. L.C. Korteweg, Dordrecht

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Golfbaan Moerdijk

Intergolf Moerdijk BV heeft het voornemen om ten zuiden van het industrieterrein Moerdijk en de A17/A59 een golfbaan van 18 holes en een 9 holes oefenaccommodatie van in totaal 73 hectare te realiseren. Voor de realisatie van de golfbaan is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Ten behoeve van de besluitvorming hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

ISBN: 978-90-421-2493-6